

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

בס"ד, יום ג' פרשת בהר בחוקותי, י"ח אייר תשפ"ג

דבר העורך

ללמוד וללמד לשמור ולעשות

תקציר סדרת הגיליונות בנושא מצות תלמוד תורה: נושא הגיליון הראשון (מספר 392), גדר חיוב האב ללמד את בנו תורה. נושא הגיליון השני (מספר 393), 'בן חמש שנים למקרא'. נושא הגיליון הנוכחי (מספר 394) השלישי בסדרה, כיצד צורת הלימוד בתלמודי תורה כיום, על פי תקנת יהושע בן גמלא, ואיך מקיימים את המשנה באבות בן חמש למקרא בן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא.

מבואר **בגמ'** (סוטה דף לז.) שבמעמד הברכות והקללות בהר גריזים והר עיבל היו נגד כל מצוה מהתרי"ג מצוות 16 ברכות וקללות, כי בכל מצוה יש ארבעה חלקים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ועל כל חלק יש ברכה לכלל וברכה לפרט, קלה לכלל וקלה לפרט. ויש גם ברכה על כל איש ישראל מכח חובת הערבות.

קעת כשעוסקים בגדרי חיוב האב ללמד את בנו תורה, רואים שבכל פרשה שבתורה יש 4 חלקים למצוה, וכנגדה 4 חלקים בברית, ללמוד - לימוד גדרי ופרטי המצוה. ללמד - לאחרים את המצוה לפרטיה. לשמור ולעשות - קיום המצוה בפועל.

יש ברכה בקיום המצוה, וקלה בביטול המצוה, ובהם שני חלקים בכלל ובפרט, לפי שכל מצוה יש בה את המצוה בפרטות, ועוד יש בה קבלת עול מלכות שמים בכללות. וכן להיפך בקללות. וכפי שכתב בשערי **תשובה לרבינו יונה** (שערי א אות ו) כי אם אמור יאמר העבד לרבו כל אשר תאמר אלי אעשה, זולתי דבר אחד, כבר שבר עול אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה, ועל הענין זה נאמר (דברים כז, כו): "ארוור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם".

חובת הערבות הוא שלא רק הוא יקיים את המצוה אלא שכל ישראל יקיימוהו. וכמבואר בדברי הר"ן **והריטב"א** (ראש השנה) **והריב"ש** (סימן שצא ד"ה ואני אומר) ו**בשאלות** (שאלתא נד) ו**ספר אהל משה** להג"ר אליעזר משה הורוויץ חלק ב סימן ז) בשם **הגר"א** (סימן תקפה סעיף ב) ו**המשנ"ב** (סימן קסז ס"ק צב, שענה"צ סימן תרנה ס"ק ה), שכל ישראל ערבים זה בזה, וכאשר תביירו לא יצא ידי המצוה, נחשב כאלו הוא לא יצא, ולכן יכול להוציאו בברכת המצות אפילו שהמברך כבר יצא ידי המצוה.

ברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'מנהג תלמודי התורה בזמננו'

תקנת יהושע בן גמלא

הקדמת: יסוד המצוה ללמד את בנו תורה, הכוללת לימוד הפסוקים והאותיות והנקודות מקרא משנה וגמרא וכו', מוטלת על האב עצמו, ואם לא לימדו אביו, הבן צריך ללמד את עצמו, עד שבאו חכמים ותיקנו שהיו מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר.

1. להעמיד תורה בישראל

יהושע בן גמלא: מי שתיקן את המושג של החיידר שנהוג עד עצם היום הזה, היה יהושע בן גמלא, כמבואר **בגמ'** (בבא בתרא דף כא.) על יהושע בן גמלא 'זכור אותו האיש לטוב', שגרם שלא תשתכן תורה מישראל, כי בתחילה מי שיש לו אב למלמדו תורה, מי שאין לו אב לא היה לומד תורה, התיקנו להושיב מלמדי תינוקות בירושלים, ועדיין ליתומים לא היה מי שיעלה אותם, התיקנו להושיב מלמדי תינוקות בכל פלך (הרבה מדינות בפלך אחד), ועדיין היו מכניסים רק נערים מגיל 16-17 (כי היה קשה לילדים קטנים לנסוע למקום שיש מלמד תינוקות), ומי שהיה רבו כועס עליו היה מבעט ויוצא (כי לא הורגלו מקטנותם לשבת ולעסוק בתורה), עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן להושיב מלמדים בכל מדינה ועיר שיהיה קרוב לכולם, ומכניסים את הבנים בגיל קטן כאשר התינוק בן 7-6.

שמעון בן שטח: מבואר ב**ירושלמי** (כתובות פ חק ה הלכה יא) התיקן שמעון בן שטח שלשה דברים ואחד מהם - שיהו התינוקות הולכין לבית הספר. וכתב **בש"י קרבן** (שם) שאינו סותר לבבלי

לְמַדְתֶּם אִתְּם

חובת הערבות
חובת האב ללמד את בנו תורה
את ההלכה הזאת לעשות אותה

החסידי יחיאל חי' הרצוג רבי ברסלב מצליל שליט"א
מביתו לוח קבולת התנועה
ביום שישי י"ב כסלו תשפ"ג - י"ג
דור חתום יחד - חתום יחד
3:00 - 5:00 חתום יחד
במלון הרפורמי דבר פא פריס (השכונה למלון קופת חיים סלובין)
מזמור חתום יחד. מאת: אהרן קובינסקי את התנועה ודוד רודי סמנת

שמעון ורובי משכנים

העברת האוצר בשבת 18 בסיוט למדרי תורה

החוקר הוותיק ומבין תורה רבי חיים הלפרין
הקדמה שכתב לפרשת וירא
לימוד נוסף על תורה ודברים
לימוד נוסף על תורה ודברים

לימודים לשמור וללמד את התורה
18:00 - 20:00 (א-ה) וקול הלוחין | שאר התקופות

הילכתא
התורה וההלכה
הערבתי עליך

ביום חמישי י"ג אייר התקיים שיעור בנושא כשרות המאכלים מפי הג"ר יהודה שרשבסקי שליט"א. א"ה ביום חמישי כ' אייר התקיים שיעור מיוחד מפי הג"ר **גרשון מלצר שליט"א** בנושא מצות תלמוד תורה לבנינו. שייעור ותחי נפשכם.

ההתקנה נוסדה על ידי יהושע בן גמלא, כי שניהם תיקנוהו, שהרי שניהם היו באותה תקופה בימי יבנאי המלך.

רבי חיאי: מבואר **גמלא** (בא מציצת דף פה): שרבי חיאי עסק גם בהרבצת התורה, ובזכות מעשיו לא השתכחה תורה מישראל. שהיה זורע ששתן, ומכין מהם רשותות ציד, ואיתם היה צד צבאים, ושוחט אותם ומכין מהעור מגילות, והיה כותב עליהם את התורה, והיה לוקח משייה ילדים ומלמד את כל אחד מהם תומש אחד, ועוד ששה ילדים ומלמד כל אחד מהם סדר אחד של משניות, ומורה להם שכל אחד ילמד את חבירו את מה שהוא למד. ורבי הובטא על כך "גדולים מעשי חיאי" כלומר, גדולים יותר ממעשיו של עצמו.

יש שתמהו, מדוע רבי חיאי לא עשה מגילות הו"ן, ורצו ללמוד מנך שהדריך הנכון בתלמוד תורה יללדיה הוא ללמד רק חומש ולא נ"ך, כשיטת רש"י וזל כרוב הראשונים. יש שתייצו שגם לרבי חיאי יש חיוב ללמד גם נ"ך, אלא שבצוק העיתים עשה רק מה שהכרחי שלא שתכח תורה מישראל, והעיקר שצריכים לכך, הוא התורה והמשנה.

2. מה חידש יהושע בן גמלא?

חובת ציבור: ביאור נפלא במהות התקנה. כתב **החתם סופר** (בבא בתרא דף כא.) וכעין זה מבואר **בשו"ע הרב** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ג), שאמנם מלמדי תינוקות היו מאז ומעולם בכל עיר ועיר, כפי שיעקב אבינו זל על שטב שמעון שיהיו מלמדי תינוקות, כלשון **הפסוק** (בראשית מט ז) **אֲחַלְקֶם בְּעֵקֶב יַעֲקֹב וְאֶפְצִיעַ בְּיִשְׂרָאֵל, וְפִירַשׁ רִשׁוֹ** אין לך עניינים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא שמעון, כדי שיהיו נפוצים, אלא ההבדל הוא, שעד תקנת יהושע, החיוב ללמוד היה מוטל על האב או על עצמו, והתחדש בתקנה שהחיוב מוטל על כלל הציבור, וחיוב כל יחיד אפילו מי שאין לו בן, לסייע שהבנים ילמדו אצל מלמד תינוקות.

לדעת **הערון השולחן** (ויו"ד סימן רמה סעיף ו), למרות שהתקנה נתקנה בגלל היתומים, הדין נשאר גם לכל הבנים, שהרי האב לא חייב מעיקר הדין ללמוד משנה וגמרא, ולפני התקנה האב היה מלמדו רק מקרא עד גיל 13. אבל לאחר תקנת יהושע בן גמלא שצריך האב להכניסו ללמוד, כבר חל הכלל של המשנה בן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא, נמצא שבעקבות תקנת יהושע בן גמלא, השתנה חיובו של האב בלימוד תורה של בנו, וצריך ללמוד גם משנה וגמרא על ידי המלמד. והאב מלמד את הילד מעט תורה עד גיל 6-7 ואחר כך מוסרו למלמד תינוקות.

3. מנהג הדורות

מצינו שנחלקו גדולי הדורות בנקודות הבאות;
האם צריך ללמוד נ"ך: התבאר באריכות בגיליון 392 - לדעת **רש"י** מקרא הוא רק תורה, לדעת **רוב הראשונים** מקרא כולל גם נביאים וכתובים. לדעת **הב"ח** מנהג העולם להקדים את לימוד הגמרא לפני לימוד הנ"ך, איןו כדיון, כי צריך ללמד תחילה את כל התנ"ך. וכפי עמלי **השו"ך** ואינו אומר מנהגו של ישראל תורה היא, כי יוצאים ידי חובה בתלמוד בבלי שבלול בכל, ולימוד גמרא נחשב גם לימוד מקרא ומשנה. ו**בתולדות אדם** (פרק ג) האריך בזה.

גיל התחלת משנה וגמ': האם צריך ללמד את הילדים משנה רק מגיל 10 ואילך, וגמרא רק מגיל 15 ואילך, כפשטות המשנה, או עדיף להקדים את לימוד המשנה והגמרא כמה שיותר מוקדם, ויש כמה הסברים למה לא לנהוג כפשטות המשנה, כדלהלן.

שיטת המהר"ל: ידוע **שהמהר"ל** (גור אריה דברים פרק ו פסוק ז, תפארת ישראל פרק נו, בספר פירוש ח"ד דרוש על התורה, ועוד) קובל על כל שהעולם לא נוהגים כדברי המשנה באבות, אלא צריך לקיים את הסדר כפי שסידרו אבותינו חכמי עולם קודם תנ"ך ואחר כך משנה ואחר כך גמרא, כדי לתת לנער משה כאשר יוכל שאת לפי טבעו. בן ה' למקרא, ודבר זה יקבל הנער לפי טבעו, ויגדל את שכלו גם בן ואז יחילי המשנה, דבר שהוא לפי ערכו. וכבר התחיל ליסד

הבית בלמדו במקרא עיקרי הדינים על דרך הבנה מה, והוא לו יסוד למשנה. וכאשר כלה מלאכת הקודש במשנה, שהיא היסוד הגדול ועמוד ברזל לכל התורה, כאשר יקרב מלאכת הקודש - התלמוד, אז יוכל לבנות מגדל ראשו בשמים, לא יפול צרור ארצה.

וכן דעת **השו"ה** (רש מוסכת שבונוט), ו**התולדות אדם** (פרק ג) ועוד גדולים שהובאו בספר **מסילות חיים בחינוך**, וא"ל נכון ללמד קודם לנער לפני שילומדים את כל המקרא והמשנה, ומה שסמך הש"ך על דברי רבינו תם בתוס' בקידושין שתלמוד בבלי לול מהכל ובלמוד גמרא מקיים חובת שילוש, היינו רק במשך השנים אחר כך, אבל בתחילת הלימוד גם רבינו תם מודה שצריך ללמוד תחילה את כל המקרא והמשנה (שו"ע הרב קונטרס אחרון ס"ק א).

וכן **היעב"ץ** (בתחילת ספרו מגדל עוז פ' ברכות שמים דף טו) חולק על הכרעת הש"ך, וסובר שצריך ללמוד מקרא כולו היינו תנ"ך, ויפה כח הספרדים בזה מנח האשכנזים המהפכים הסדר. וכתב **רבי שפעטל זצ"ל** (ווי העמודים מודפס בסוף ספר השל"ה) עמוד התורה פה) שמצא קהילה באמסטרדם שנהגו ללמד את התינוקות כפשט המשנה, וידעו את כל המשניות, וכך צריך לעשות.

ו**כתב הגר"א** (אבן שלמה פרק ח אותיות א-ב, אגרת הגר"א) וצריך שילמדו מקודם כל החומש, שיהיו רגילים כמעט בעל פה. מתחילה צריך למלא כרסו מקרא משנה [ואף על פי שאינו יודע לפרש המשנה ילמד כולו] וגמרא בבלי וירושלמי תוספתא מכילתא ספרא וספרי וכל הברייתות ואח"כ לעסוק בפלפול חברים, וזהו הדרך של תורה, אבל המשנה סדר הלימוד שלומד תחילה איך לפלפל ואינו יודע משנה אחת כצורתה, יאבד גם מקצת התורה ששמעו בעברותו.

דברים נשגבים כותב **הגר"ר ירוחם ממייר** (בהקדמה לדעת תורה חומש ראשית) שבזמנם בחמש שנים של המקרא, הם למדו בפנים את כל התורה כולה. לימוד מקרא לא גרע ערכו מלימוד מעשה מרכבה, לימוד מקרא קבלת התורה הוא, לימוד מקרא קבע לטובת בני הישיבה, וכפי **המהר"ח זצ"ל** קבע בישיבת לימוד המקרא בכל יום, ולפנים בישראל כל ילד היה חוזר על המקרא אצל המלמד כמה פעמים, וכל החנינות על התלמידים היו בזה אם בקיאים הם בתורה נביאים וכתובים, ועכשיו לדאבוננו הרבה מדלגים כל זה ובאים תכף ללימוד הגמ', ונשרים לקויים באמונה וחסיים כל היסוד.

מנהג ישראל: מאידך בדברי הש"ך מבואר שכך היה המנהג, וגם הב"ח הסכים שכך היה המנהג אלא שסובר שצריך לשנותו, והש"ך הצדיק את מנהג ישראל. וכתב על כך **כ"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל** (ויואל שמה מאמר לשי הקודש, דברי יואל אבות פרק ה משנה כא הרי מימות המהר"ל ועד דורותינו עברו כמה מאות שנים, שבכל המקומות נוהגים כשיטת הש"ך להסתפק בלימוד הגמרא, ולא יתכן שכולם טועים, שהרי התלמודי תורה בכל מקום נהגו לפי הנחיית גדולי הדורות, ובוודאי טעמם ונימוקם עמם. ומכך שהמהר"ל התרעם על מנהג ישראל ואנו רואים שגם מאות שנים אח"כ נהגו כך, מוכח שכך היה מנהג ישראל. וכפי הנראה שנקטו להלכה כדעת הש"ך ודלא כדעת הבר"ה).

4. בן עשר למשנה

תימה: כתוב **במשנה** בן עשר למשנה בן חמש עשרה לגמרא, בפועל בדרות האחרונים קיימו את המשנה ככתבה וכלשונה, שהיו מתחילים לימוד משנה וגמרא לפני הגיל הקובץ במשנה, בעוד שאת הדין של בן חמש למקרא מקיימים כפשוטו (וכפי שהתבאר בגיליון הקודם) וצריך להבין מדוע, ועוד קשה שהדין של בן חמש למקרא מופיע ברמב"ם ובשו"ע, ואילו הדין של בן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא לא מופיע ברמב"ם ובשו"ע, ויש להבין מה הסיבה לכך, ומצינו לכך כמה הסברים.

תירוץ ראשון - יש ספרים: כתב **בערוך השלחן** (סימן רמה

כי לא תלכת אפי' לרע

שליחות: נפסק להלכה **ברמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ו), ו**בשו"ע** (סימן רמה סעיף ה) כאשר הילד כבן שש או כבן שבע, ומליכו אצל מלמדי תינוקות. והנה שורש החיוב נמצא עדיין על האב, והוא מקיים זאת באמצעות המלמד בתלמוד תורה, וזה הסיבה שבתורה לא מזכיר דין לעשות מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר, מפני שעצם החיוב ללמד את הבנים מוטלת על ההורים, ויש לחקור האם צריך לכך דין שליחות, או לא צריך שליחות כיון שהעיקר הוא התנועה ואין דין מעשה של האב.

ולדעת מורי זקני הגר"ר **דוד בהר"ן זצ"ל** (אורח דוד עמוד קסו), ראוי שיאמר האב למלמד, שממנה אותו לשליח ללמד את בנו, כי בכך מקיים האב מצות עשה ללמד תורה את בנו, ושלוחו של אדם כמותו.

ולדעת הגר"ר **מנחם מנדל שפרן שליט"א** (הישר והטוב עמוד חלק כ עמוד טז) ודאי בזמננו הקיום היותר מהודר הוא כאשר האב שולח את הבן למוסדות התורה, לתלמוד תורה וישיבה, ומסתבר שאין צריך לזה דין שליחות, ויתכן שהתשלום של השכר לימוד נחשב כעשאו שליח, ואם ירצה לומר ללמד שהוא שלוחו, למרות שמצד הדין אינו צריך לומר.

בעצמם: מסופר על הגר"ר **אברהם מפוזנא זצ"ל** (הקדמה לספר בית לאבות לרבי יעקב יהודה לייב לעווי זצ"ל) שהיה מקפיד ללמוד עם בניו בעצמו, כדי לקיים מצות ולמזנה אותם את בניכם, ולא על ידי שליח.

וכן מסופר על גדולי ישראל שהקפידו ללמוד עם בניהם, בנוסף למה ששלחו לתלמוד תורה. ומסופר על הגר"ח **קנייבסקי זצ"ל** שלמד עם בניו בכל חלקי התורה. ומנהג הגר"ח **מבריסק זצ"ל** (הרב מבריסק חלק ג עמוד 152), וכפי שהעיד בנו הגר"ד **סולביצ'יק זצ"ל** לגבי לימוד משניות, למרות שבחיידר בבריסק ובעני חיים לא למדו עם הילדים משניות, בכל זאת שכר מלמד פרטי לבניו שילמד עמם משניות. ואמר שילד שלומד משניות יהיה לו תועלת גדולה ובסיס גדול ללימוד הגמרא.

למה שכתוב באבות בן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא, משום שאין כוונת המשנה ללמוד דוקא חמש שנים כל דבר, אלא כוונת המשנה לומר את המקסימום, שהקצה הסופי הוא עד חמש שנים לכל נושא, שהרי פירש **רש"י** (על אבות ועל התורה) ו**ברטנורא** (אבות פרק ה משנה כא), הטעם לחמש שנים, חמש במקרא, חמש למשנה, וחמש לגמרא, משום שתלמיד שלא רואה בחמש שנים סימן יפה במשנתו שוב לא רואה, וכך הוא יכול להתנסות במקרא משנה וגמרא מגיל חמש עד גיל עשרים. ולכן אם יכול ללמוד יותר מהר, עדיף יותר. ומה שאמרו חז"ל 'שוב אינו רואה סימן יפה בלימודו', הכוונה שאם לא רואה סימן ברכה במקרא ילמד משנה, ואם לא מצליח במשנה ילמד גמרא, ואין הכוונה שלא ילמד יותר כלום.

לפי מהלך זה, אין חיסרון ללמוד כל דבר לפני זמנו, כי המשנה לא באה לומר שלימוד המשנה הוא רק מגיל עשר ולא לפני כן, וכמבואר **בשו"ת חתם סופר** (ח"מ סימן ט) שאמרו חז"ל בלשון שלילה, שאחרי 5 שנים אינו רואה סימן ברכה, אבל פשיטא שיש הממחר לראות סימן ברכה בזמן מועט.

תירוץ רביעי - ישלש לימוד: לדעת המשנה הלכות (חלק ה) סימן קעז) למעשה לא נוהגים כדברי המשנה באבות, כי הרי מבואר **בגמ'** (קידושין דף ל) שחיוב לימוד התורה הוא לשלש במקרא משנה ותלמוד, ומשמע שצריך מיד להתחיל מקרא משנה ותלמוד ביחד, ולא לתת לכל נושא חמש שנים ללימוד אותו בנפרד, ומשמע שהגמ' הבינה שלא פוסקים כמו המשנה.

תירוץ חמישי - שינוי הדורות: וכתב הגר"ר **יעקב קמיניצקי זצ"ל** (בפירושו אמת ליעקב על המשנה באבות, ובהערה 170) שמשנתה אופני הלימוד וקיום מצות תלמוד תורה, לפי שינוי העיתים וחליפת הדורות, שמפני מיעוט הלבבות שאינם יודעים להוציא הלכות מתוך המקרא, נעשה מעתה המקרא בבחינת אלפא ביתא, כלומר כהנכה להבנת תורה שבעל פה הכתובה בזמננו משום 'עת לעשות', ולפיכך כל עיקר הלימוד נשאר אצלנו בתורה שבעל פה, כי היא המביאה לידי מעשה. והוסיף, שלחיידר צריך שיהיו נהלים מסודרים לפי הממוצע של הגיל ועוד חישובים, אבל אם יש ילד מחונן, וגם האבא ראוי לכך, הוא צריך ללמד את בנו או לשכור לו מלמד כפי כוחו, כפי שהיה לפני תקנת יהושע בן גמלא.

יש משגיחים שאומרים, שנתנים כיום מורה פרטי וכדומה לילדים מתקשים, ובאמת יותר חשוב שיהיה מורה פרטי לילד מחונן. כי ילד מחונן, ברגע שיקדמו אותו יזכה להיות גדול בישראל.

סעיף יג), וכעין זה כתב **בשו"ע הרב** (הלכות תלמוד תורה פרק א סעיף א), ו**בשו"ת חוות יאיר** (סימן קכד), שהפוסקים לא הביאו להלכה את דברי המשנה בן חמש למקרא בן עשר רואים שכמעט עשה לתלמוד, מפני שרק בימיהם היו צריכים חמש שנים כי כל המקרא היה כתוב בלא נקודות כספר תורה והיו צריכים להיות בקיאים בעל פה בנקודות ואותיות, וקרי וכתבי, וחסרות ויתירות, ואת המשניות היו לומדים בעל פה, אבל בזמננו שהכל מודפס, לא צריך חמש שנים לתורה וחמש שנים למשנה, ואנו רואים שכמעט הוא מן המונעות לעסוק במקרא 5 שנים ובמשנה 5 שנים, ועוד שתלמוד בבלי כלול מכולם. ולכן מומכים על כך שהילד ילמד בעצמו גמרא, שהרי כל עיקר המטרה בתלמוד תורה, הוא ללמד את התינוק שיוכל ללמוד לבד כשיגדל.

והוסיף **בשו"ע הרב** (קונטרס אחרון ס"ק ג) שלפי סדר הלימוד הנהוג כיום, לומדים מקרא רק תורה ולא גמרא, ורק בערך שתי שנים, ועיקר הלימוד הוא משנה וגמרא.

תירוץ שני - הכל נחשב מקרא: כתב **במכתב האור ישראל** (אגרת יח) שהתלמוד אצלנו כמו בחינת מקרא בימי חז"ל, ולימוד המקרא אצלנו כמו בחינת א' ב' בימי חז"ל לבא על ידו ללימוד התלמוד, וספרי גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים, הוא כמו בחינת משנה בימי חז"ל. ואחרי הבקיאות הנוראה בתלמוד בבלי וירושלמי והידיעה הנכונה בגדולי הפוסקים, וידיעת לימוד התוס' על כולנה, אז יבוא האדם ללימוד התלמוד.

וביאר דבריו הגר"ח **אדלשטיין שליט"א** (דרכי החיזוק גיליון 300 פסח ששע"ז), ש'מקרא' הכוונה לקרוא ולהבין את הפשוטות, ו'משנה' הכוונה שיוגן בעל פה על הנוסח המדויק באופן ברור שזה מתאים רק מגיל עשר, ו'גמרא' הכוונה הבנת סברות וטעמים מעצמו ולפלפל בהבנה, כמבואר **ברש"י** (ברכות דף ה), וזה מתאים רק מגיל חמש עשרה. ואם כן הגמרא והמשנה שלומדים אצלנו לפני גיל עשר, היא בבחינת 'מקרא', שלומדים מתוך הספר ומפרשים את הדברים כפשוטם, וזה כבר אפשר להתחיל מגיל חמש.

וכעין זה כתב הגר"ח **קנייבסקי זצ"ל** (בבתיבות ההלכה כרך ח מט עמוד 659), שהמשנה מדברת על העל הבנה של התורה, שהבנת המשנה מגיעה בגיל עשר וכן הבנת הגמ' בגיל חמש עשרה, אבל ודאי שצריך ללמוד גמ' כבר קודם.

תירוץ שלישי - מקסימום חמש שנים: ומבאר ביואל משנה, וכן מבואר בספר **סדר משנה** (הלכות תלמוד תורה פרק ב הלכה ב), ו**התורה תמימה** (במדבר פרק ד פסוק ג), שאין במהגם סתירה

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. תקנה: מצות תלמוד תורה מעיקר הדין מוטלת על האב, ובימי יהושע בן גמלא נתקן שילמדו את הבנים מגיל 6-7 בשליחות האב וחובת הציבור לדאוג לכך, וכך גם תיקן שמעון בן שטח, וכך המנהג עד עצם היום הזה. ויש שכתב שהמלמד תינוקות צריך ללמדו תנ"ך משנה וגמרא.

ב. פולמוס: נחלקו גדולי הדורות כיצד להורות למעשה בתלמודי תורה: 1. מחלוקת הב"ח והש"ך האם ללמוד גמרא לפני שסמיימים ללמוד את כל הג'ך. 2. מחלוקת המנהגים האם ללמד משנה רק מגיל עשר, וגמרא רק מגיל חמש עשרה, או גם לפני כן.

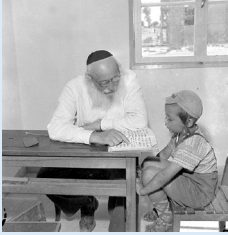
ג. בן עשר למשנה: כמה ביאורים מדוע לא מקיימים את המשנה כפשוטה בן עשר למשנה ובן חמש עשרה לגמרא: א. כיום הכל מודפס בספרים ולא צריך חמש שנים לכל חלק בתורה. ב. מקרא פירושו פשוט הדברים, משנה פירושו שינון בעל פה, גמרא פירושו הבנת הלימוד, ולכן גם לימוד המשנה והגמרא נחשב 'מקרא'. ג. מקסימום חמש שנים, אבל עם לומד בפחות עדיף. ד. הגמ' שישלש לימודו חולקת על המשנה. ה. שינוי הדורות גרם לכך שגדולי ישראל יורו ללמוד כפי המנהג כיום.

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן הזוכה בהגרלת גיליון 393 בסך 100 שקל מזומן האברך המופלג הר"ר אלכסנדר לבין שליט"א כולל אברכים מודיעין עילית

שאלה: מה היא השיטה הנכונה בתלמוד תורה לבנים?

לפני עשרות שנים התעורר פולמוס גדול מה הוא שיטת החינוך הנכון; שיטת עץ חיים, שיטת זילברמן, שיטת זכרו, ועוד. מה הם צדדי היכוח, ומה הראיות לכאן ולכאן?

מקורות: מה שצוין בגיליון הנוכחי, ובנוסף המאמרים השונים שפורסמו בענין.

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה יכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085-02 שולחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

ברכת מזל טוב לחבר המערכת הג"ר חיים וכסלר שליט"א לרגל שמחת החלאקה לבנו יקירו כמר יצחק ני"ו יהי רצון שיזכה לרוות ממנו ומכל צאצאיו רוב נחת דקדושה.

עדכוני הלכה

כבוד התורה

כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה הקדמה לסעיף א) שיש שתי מצות עשה בלימוד תורה; א. ללמוד תורה ב. לכבד מלמדיה ויודעיה. וכתב בספר גור אריה יהודה (להג"ר אריה לייב גולדשטוף, הלכות תלמוד תורה פרק א) ש'מלמדיה' הכוונה אלו שמלמדים לאחרים, ו'יודעיה' הכוונה אלו שלומדים בעצמם.

ומוסיף, שהלכות הכבוד ללומדי התורה נכתבו ברמב"ם בתוך הלכות 'תלמוד תורה', משום שעל ידי שהאדם מכבד את לומדי התורה, הוא גורם להם להשקיע יותר בלימודם, וגם הוא עצמו ילמד יותר ברישנות.

נושא הגיליון הבא:

'פולמוס החיידרים בזמננו'

טלו חלק בזיכוי הברים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לעילוי נשמת

הגאון הגדול ר' יעקב ניסן ב"ר אברהם דוד רוזנטל זצ"ל אב"ד חיפה ומחבר ספר משנת יעקב נלב"ע י"ז אייר תש"ע ת.נ.צ.ב.ה. הוקדש על ידי נינו שליט"א

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
ביורוי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל: 02-6507823

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...